

Pohjois-Savon hyvinvointialue/Kirjaamo

Johtajaylilääkäri Antti Hedman
PL 1711
70211 Kuopio

Valvonta-asia, lääkäripalvelut LANU-toiminnassa

Itä-Suomen aluehallintovirasto vastaanotti 15.2.2023 huoli-ilmoituksen Pohjois-Savon hyvinvointialueen perhekeskuspalveluihin kuuluvan lasten ja nuorten keskisen alueen (Kuopio) mielenterveystiimien (myöhemmin LANU-tiimien) toiminnasta. Ilmoituksen mukaan lääkäripalvelujen saatavuuden ongelmat ja vastuulääkäriin puuttuminen aiheuttaa ongelmia lasten ja nuorten hoidossa ja työntekijöiden jaksamisessa. LANU-tiimien potilaiden hoidosta vastaavaa lääkäriä ei ole selkeästi määritelty.

LANU-tiimien toimintaan liittyviä haitta- ja vaaratapahtumailmoituksia (Haipro) on tullut ilmoituksen mukaan paljon. Haipro-ilmoituksia on tullut myös hoidon porrastukseen liittyen, kun vaikeahoitoisia potilaita ei saada hoidon porrastuksen mukaisesti erikoissairaanhoidon.

Asian selvittäminen

Aluehallintovirasto pyysi selvitystä perhekeskuspalveluiden lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen toiminnassa

- lääkäreiden virkojen määrästä ja rakenteesta (virkojen nimikkeet, pätevyysvaatimukset, suunnitellut henkilötyövuodet), ja virkojen toteutuneesta täyttöasteesta
- ostopalveluina tuotettujen lääkäripalveluiden laadusta ja määrästä
- palvelutarpeen mukaisten lääkäripalveluiden toteutumisesta LANU-toiminnassa (mukaan lukien sote-keskusten tuottamat lääkäripalvelut) osana potilaiden hyvää hoitoa ja potilasturvallisuutta

- terveydenhuollosta vastaavan lääkärin roolista ja tehtävistä perhekeskuspalveluissa ja erityisesti lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa
- tehdyistä ja suunnitelluista toimenpiteistä lääkäripalvelujen saatavuuden turvaamiseksi.

Edellisen selvityksen antamiseen mennessä asiakaspalautteita ei ollut vielä käsitelty eikä muistutusvastauksia annettu, joten aluehallintovirasto pyysi 19.9.2023 lausuntoa ja lisäselvitystä LANU-tiimien syksyn 2023 lääkäritilanteesta, perhepalvelujen vastaavan lääkärin viran mahdollisesta täytöstä sekä toimenpiteistä potilasturvallisuuden parantamiseksi lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalveluiden LANU-tiimeissä.

Aluehallintovirastolla on asiaa ratkaistaessa ollut käytettävissään seuraavat selvitykset:

- Johtajaylilääkäri Antti Hedmanin 13.04.2023 päiväämä selvitys, jonka liitteinä olivat
 - o perhepalveluiden palvelualuejohtaja Minna Pitkäsen 31.2.2023 päiväämä selvitys ja
 - o kopiot ko. toimintaa koskevista potilas- ja asiakasturvallisuusilmoituksista (Haipro) alkaen 1.1.2023
- Johtajaylilääkäri Antti Hedmanin 12.10.2023 päiväämä selvitys, jonka liitteinä olivat
 - o perhekeskuspalvelujen palveluyksikköjohtaja Hanna-Mari Tannisen 12.10.2023 päiväämä selvitys ja
 - o kopiot Haipro-ilmoituksista ja niiden käsittelystä 1.1.2023 alkaen

Ratkaisu

Itä-Suomen aluehallintovirasto toteaa, että Pohjois-Savon hyvinvointialueen keskisen alueen lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdetiimien lääkäripalveluiden määrä on kohentunut kevään 2023

tilanteeseen verrattuna. Lasten tiimin lääkäripalvelut ovat nyt tavoitetason alarajalla. Sen sijaan nuorten mielenterveys- ja päihdetiimin lääkäripalvelut ovat vain n. 60 % tarvittavasta. Aluehallintovirasto katsoo, että lääkäripalveluiden riittämätön määrä on heikentänyt merkittävästi lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdetiimien potilaiden hyvän hoidon ja potilasturvallisuuden toteutumista sekä palveluiden saatavuutta ja oikea-aikaisuutta.

Aluehallintovirasto antaa Pohjois-Savon hyvinvointialueelle huomautuksen keskisen alueen lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdetiimien lääkäripalveluiden puutteellisesta järjestämisestä.

Aluehallintovirasto katsoo, että asiantuntija- ja vastuulääkärin saaminen Pohjois-Savon hyvinvointialueen perhepalveluiden palveluyksikköön on tärkeää siellä toteutettavan terveydenhuollon asianmukaisuuden varmistamiseksi ja lääketieteellisen toiminnan koordinoimiseksi. Aluehallintovirasto on 23.11.2023 saanut suullisen tiedon Pohjois-Savon hyvinvointialueelta viranhaun avaamisesta perhepalveluiden asiantuntija- ja vastuulääkärin virkaan.

Aluehallintovirasto katsoo, että Pohjois-Savon hyvinvointialue on ryhtynyt tarvittaviin toimenpiteisiin ostopalvelulääkäreiden työn laadun varmistamiseksi.

Aluehallintovirasto seuraa Pohjois-Savon hyvinvointialueen edellä olevan johdosta tekemiä toimenpiteitä ja lääkäripalveluiden saatavuutta lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluissa alkuvuonna 2024 toteutettavalla selvityksellä sekä ohjaus- ja arviointikäynnillä lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden hoitoketjun toimivuuden selvittämiseksi.

Ratkaisun perustelut

Asian arviointi ja johtopäätökset

Johtajaylilääkäri Antti Hedmanin 13.4.2023 päivämäärän lausunnon mukaan neuvoloissa ja kouluterveydenhuollossa lääkäripalvelut toimisivat ongelmattomasti. Sen sijaan lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalveluiden lääkäripalveluiden tuottamisessa on ongelmia. Hedman toteaa lasten- ja nuorisopsykiatrien vajeesta ja kasvaneesta palvelutarpeesta johtuvan tilanteen olevan valtakunnallinen.

Hedmanin mukaan erikoislääkärivaje heijastuu myös mahdollisuuteen tukea yleislääkäreitä perustason palveluissa. Toistuvista rekrytointiyrityksistä huolimatta ao. virkoihin ei ole ollut hakijoita. Hedmanin käsityksen mukaan monilla yleislääkäreillä on tunne, että ongelmat ovat jo perustasolla niin vaativia, etteivät omat taidot enää riitä. Hedman toteaa, että palveluyksikköjohtaja Vitri on järjestämässä neuvottelua lasten ja nuorten erityistason palveluiden kanssa asiasta. Haitta- ja vaaratapahtumailmoitusten ovat liitteenä, mutta Hedmanin mukaan asiakaspalautteita ei ole vielä 2023 aikana tullut eikä tiedossa ole käsiteltyjä muistutuksia.

Asia 1 Lääkäriin virkojen määrä ja rakenne ja virkojen toteutunut täyttöaste

Perhepalveluiden palvelualuejohtaja Minna Pitkänen toteaa selvityksessään 31.3.2023, että hyvinvointialueen lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalvelut sijoittuvat perhekeskuksiin, perhepalveluiden palvelualueelle ja perhe- ja vammaispalveluiden toimialalle. Lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalvelut tuottavat hoitopalveluja. Palveluun kuuluva ja tarvittava lääkärin työpanos järjestetään sote-keskuksista yleisten palveluiden toimialalta.

Keskisellä alueella Kuopion työryhmässä LANU-toiminnalle on osoitettu sote-keskuksessa kolme lääkärin virkaa, jotka vuonna 2022 olivat Kuopion kaupungin terveyskeskuslääkäriin virkoja. Yksi viroista on ollut mahdollista täyttää erikoistuvalla lääkärillä. Virkojen pätevyysvaatimuksina ovat olleet yksi lastenpsykiatrian erikoislääkäri, yksi nuorisopsykiatri ja/tai yksi alaan perehtynyt yleislääkäri, jolla on

hyvät yhteistyötaidot ja hyvä suomen kielen taito. Viroissa ei joulukuusta 2021 alkaen ole ollut viranhaltijoita, eikä virkoihin ollut hakijoita vuonna 2022. Keskisen alueen sote-keskus on avannut kaksi virkaa hakuun 24.3.2023. Tavoite on rekrytoida kolme lääkäriä.

Pitkäsen selvityksen mukaan lasten tiimissä on työskennellyt ostopalveluna lastenpsykiatri 1–2 päivää viikossa lähityössä. Nuorten tiimissä on yksi ostopalvelulääkäri 30.6.2023 saakka 20 % työajalla. Toinen lääkäri on työskennellyt etänä 20 tuntia kuukaudessa ajalla 19.8.2022 - 10.3.2023. Nuorten tiimille on käynnistynyt uudelleen erityispalveluiden konsultaatio 17.3.2023 alkaen 3–4 viikon välein yksi tunti, ajat sovittu keväälle 2023. LANU-yksikössä toiminut virkasuhteinen lääkäri teki ajoittain asiakasvastaanottoja, mutta hänen työskentelynsä on päättynyt 15.3.2023.

Palveluyksikköjohtaja Tannisen 12.10.2023 antaman lisäselvityksen mukaan keskisen alueen LANU-tiimien lääkäritilanne syksyllä 2023 on yllilääkäri Sululta saatujen tietojen mukaan seuraava: Lasten LANU-tiimissä toimii ostopalvelulääkärinä lastenpsykiatrian erikoislääkäri Tia-Riikka Tuunanen, jonka sopimus on voimassa vuoden 2023 loppuun saakka. Hän työskentelee lasten tiimissä 2–3 päivänä viikossa, käytännössä yhdeksänä päivänä kuukaudessa.

Nuorten LANU-tiimissä toimii nuorisopsykiatriaerikoistuva lääkäri Sami-Matti Ruuska suoralla sopimuksella neljänä päivänä viikossa ajalla 1.8.- 31.10.2023 sekä kolmena päivänä viikossa ajalla 1.11.2023 - 30.4.2024: Hänen ohjaajanaan toimii nuorisopsykiatrian erikoislääkäri Tarja Koskinen. Esihenkilönä on tiimijohtaja Sari Niskanen eteläisestä tiimistä Kuopion pääterveysasemalta. Niskanen tekee 1–2 päivää viikossa yleislääkärin työtä 2E-tiimissä, jotta yliopiston vaatimukset terveyskeskusjakson suorittamisesta täyttyvät.

Ostopalvelulääkärinä työskentelee oikeuspsykiatrian erikoislääkäri Mira Kröger puoli päivää kaksi kertaa viikossa tai erillisen suunnitelman mukaan. Krögerin työpanos vaihtelee hänen opiskelunsa ja ostopalvelulääkärityön tilanteen mukaan.

Tarkkaavuushäiriöpotilaiden lääkäripalveluista huolehtii oikeuspsykiatrian erikoislääkäri Aissa Bah suoralla sopimuksella. Hän työskentelee kahtena päivänä viikossa ajalla 1.7.- 30.9.2023 ja yhtenä päivänä viikossa ajalla 1.10.-31.12.2023

Aluehallintoviraston arvio ja johtopäätökset

Hedmanin lausunnon mukaan lääkäripalvelut toimisivat neuvoloissa ja kouluterveydenhuollossa ongelmattomasti. Aluehallintovirasto toteaa Hedmanin lausunnosta poiketen, että valvonnan perusteella pulaa lääkäreistä on myös kouluterveydenhuollossa.

Hedman myöntää ongelmat lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalveluiden lääkäripalveluiden tuottamisessa. Selvityksen mukaan palvelutuotannossa on arvioitu, että lääkärin työpanosta tarvitaan lasten tiimissä 40–60 % kokoaikaisen lääkärin työpanoksesta ja nuorten tiimissä kahden kokoaikaisen lääkärin työpanos. Lasten tiimissä toteutui keväällä 2023 20–40 % kokoaikaisen lääkärin panoksesta. Nuorten tiimissä toteutui keväällä 2023 vain n. 20 % arvioidusta tarvittavasta panoksesta. Syksyllä 2023 lasten tiimissä toteutui lääkärin 45 % työpanos. Nuorten tiimin lääkäripalvelut ovat edelleen vain n. 60 % tarvittavasta.

Edellä olevan perusteella aluehallintovirasto toteaa, että Pohjois-Savon hyvinvointialueen keskisen alueen lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluiden LANU-tiimien lääkäripalveluiden määrä on kohentunut kevään 2023 tilanteeseen verrattuna. Nuorten tiimin lääkäripalvelut ovat edelleen vain n. 60 % tarvittavasta.

Aluehallintovirasto katsoo, että lääkäripalveluiden riittämättömyys on vaikeuttanut merkittävästi potilaiden hoitoa keskisen alueen LANU-tiimeissä vuoden 2023 aikana.

Aluehallintovirasto toteaa, että lääkäripalveluiden riittämätön määrä on vaikuttanut merkittävästi potilaiden hyvän hoidon ja

potilasturvallisuuden toteutumiseen ja palveluiden saatavuuteen ja oikea-aikaisuuteen, niitä heikentäen.

Aluehallintovirasto antaa Pohjois-Savon hyvinvointialueelle huomautuksen keskisen alueen LANU-tiimien lääkäripalveluiden puutteellisesta järjestämisestä.

Aluehallintovirasto seuraa Pohjois-Savon hyvinvointialueen edellä olevan johdosta tekemiä toimenpiteitä ja lääkäripalveluiden saatavuuden paranemista lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluissa alkuvuonna 2024 toteutettavalla selvityksellä ja ohjaus- ja arviointikäynnillä lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden hoitoketjun toimivuuden selvittämiseksi.

Asia 2 Ostopalveluina tuotettujen lääkäripalveluiden laatu ja määrä

Palvelualuejohtaja Pitkäsen 31.3.2023 laatiman selvityksen mukaan ostopalveluiden laadussa on ollut vaihtelua: lääkäreiden yhteistyökyvyissä, työn toteutuksessa ja työn hallinnassa on ollut suuria eroja. Ajoittain työryhmä on joutunut kantamaan vastuuta mm. siitä, että kirjaukset on tehty ja tarvittavat lausunnot tehdään. Etätyöskentelyssä on ollut haasteena myös perehdytys potilastietojärjestelmän käyttöön ja käytön haasteet. Palveluuyksikköjohtaja Tannisen 12.10.2023 laatiman selvityksen mukaan ostopalvelulääkärit ovat työskennelleet vain lähityössä Ostopalvelulääkäriä työskentelevä oikeuspsykiatrian erikoislääkäri on paikalla puoli päivää kaksi kertaa viikossa tai erillisen suunnitelman mukaan.

Aluehallintoviraston arvio ja johtopäätökset

Lääkäreiden tekemää kirjaamista ja potilastietojärjestelmän hallintaa on parannettu siten, että kaikki lääkärit osaavat Pegasos-potilastietojärjestelmän käytön ja osaavat kirjata toimintaohjeiden mukaisesti. Aluehallintovirasto toteaa, että selvitysten mukaan ostopalvelulääkärit ovat tällä hetkellä vain lähityössä. Näin ollen aluehallintovirasto katsoo, että Pohjois-Savon hyvinvointialue on

ryhtynyt tarvittaviin toimenpiteisiin ostopalvelulääkäreiden työn laadun varmistamiseksi. Asia ei tältä osin anna aluehallintovirastossa aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Asia 3 Terveydenhuollosta vastaavan lääkärin rooli ja tehtävät perhepalveluissa ja erityisesti lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa

Lausunnossaan 13.4.2023 Hedman toteaa, että hän toimii hyvinvointialueen vastaavana lääkärinä. Johtajaylilääkärinä hän vastaa koko hyvinvointialueen terveyden- ja sairaanhoidosta. Hedman toteaa lausunnossaan, että palvelualueilla on yksi tai useampia vastaavia lääkäreitä riippuen palvelualueen terveydenhuollon toiminnan laajuudesta. Perhe- ja vammaispalvelujen toimialalla, jossa on kaksi asiantuntijalääkärin virkaa, vammaispalveluiden asiantuntijalääkärin virka on saatu täytettyä. Sama lääkäri toimii myös vammaispalveluiden vastaavana lääkärinä.

Hedmanin lausunnon mukaan perhepalveluiden asiantuntijalääkärin virka on ollut kaksi kertaa avoimena liikkeenluovutukseen liittyen sisäisessä haussa, mutta siihen ei ole ollut hakijoita. Viranhaltijan tehtävänä on toimia myös perhepalveluiden vastaavana lääkärinä. Virkaa ollaan laittamassa ulkoiseen hakuun, kun liikkeenluovutukseen liittyen ns. sijoittamattomien osalta YT-neuvottelut on käyty loppuun.

Hedmanin mukaan perhepalveluissa on vähän omia lääkäripalveluja, joten tehtävä saattaa tuntua vieraalta. Hedman näkee kuitenkin tärkeänä, että myös perhepalveluissa on vastaava lääkäri, joka vastaa ja koordinoi perhepalveluiden terveydenhuollon palveluita ja niiden tarvetta ja kehittämistä, vaikka palvelut tuotettaisiinkin sotekeskuksen lääkäreiden työpanoksena. Hedman toteaa, että LANU-tiimien lääkäripalvelut tuotetaan pääsääntöisesti keskisen sotekeskuksen toimesta, jossa vastaavana lääkärinä toimii Pauliina Sulku.

Lisäselvityspyyntöön antamassaan lausunnossa 12.10.2023 johtajaylilääkäri Antti Hedman toteaa, että keväällä 2023 suunniteltiin

perhepalveluiden asiantuntijalääkärin viran laittamista ulkoiseen hakuun, kun liikkeenluovutukseen liittyvät yhteistoimintaneuvottelut on käyty. Ko. viranhaltijan tehtävänä oli toimia myös perhepalveluiden vastaavana lääkärinä. Virkaa ei kuitenkaan ole ponnisteluista huolimatta lopulta laitettu auki. Taustalla on talouden sopeuttamistoimet, ja halutaan selvittää vaihtoehtoisia tapoja vastuulääkäriasian järjestämiselle.

Hedman totesi lausunnossaan pitävänsä edelleen tärkeänä, että hyvinvointialueelle löytyy perhekeskukseen yhteinen erityisesti lasten ja nuorten mielenterveyspalveluja koordinoiva vastuulääkäri. Hedman tulee raportoimaan marraskuun puoliväliin mennessä lisälausunnolla, mihin tulokseen asiassa päädytään. Palveluyksikköjohtaja Tanninen totesi lisäselvityspyyntöön antamassaan selvityksessä, että on saanut Perhe- ja vammaispalvelujen toimialajohtaja Kati Kantaselta 29.9.2023 tiedon, jonka mukaan perhepalveluihin ei ole saatu lupaa palkata omaa asiantuntijalääkärinä.

Aluehallintovirasto sai vuoden 2023 Valviran ja aluehallintovirastojen valvontaohjelman mukaisella ohjaus- ja arviointikäynnillä 23.11.2023 johtajaylilääkäri Antti Hedmanilta suullisen tiedonannon siitä, että aiemmasta poiketen Pohjois-Savon hyvinvointialue avaa viranhaun perhepalveluiden asiantuntija- ja vastuulääkärin virkaan.

Aluehallintoviraston arvio ja johtopäätökset

Aluehallintovirasto toteaa, että terveydenhuoltolain 57 §:n mukaan vastaava lääkäri johtaa ja valvoo toimintayksikön terveyden- ja sairaanhoitoa. Hyvinvointialueen perhekeskus toteuttaa perustasolla vaativaa terveydenhuoltoa lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa. Pohjois-Savon hyvinvointialueen lausunnon mukaan on tärkeää, että hyvinvointialueelle löytyy perhekeskukseen yhteinen erityisesti lasten ja nuorten mielenterveyspalveluja koordinoiva vastuulääkäri.

Aluehallintovirasto katsoo, että asiantuntija- ja vastuulääkärin saaminen Pohjois-Savon hyvinvointialueen perhepalveluiden

palveluyksikköön on tärkeää siellä toteutettavan terveydenhuollon asianmukaisuuden varmistamiseksi ja lääketieteellisen toiminnan koordinoimiseksi.

Asia 4 Tehdyt toimenpiteet lääkäripalvelujen saatavuuden turvaamiseksi

Palvelualuejohtaja Pitkäsen selvityksen mukaan keskisen alueen lasten tiimissä on arvioitu lääkärin työpanosta tarvittavan 40–60 %:n työajalla. Nuorten tiimissä tarvitaan kahden kokoaikaisen lääkärin työpanosta. Nuorten tiimissä tarve on siis suurin. Lääkärivirat ovat olleet julkisessa haussa useita kertoja, mutta hakijoita ei ole ollut. Pitkäsen mukaan on avattu uusi haku kahden viran osalta.

Erikoistuvan lääkärin virkaan oli tulossa nuorisopsykiatriaan erikoistuva lääkäri ajalla 1.11.2023 – 31.12.2024, mutta hän oli ilmoittanut 28.3.2023, ettei jakso toteudu suunnitellusti ja erityispalveluiden kanssa selvitellään, onko muita erikoistuvia tiedossa ja myös ostopalvelua selvitetään. Pitkänen toteaa, että tämänhetkisen tiedon mukaan elokuussa 2023 on aloittamassa nuorisopsykiatriaan erikoistuva terveyskeskuspalvelujakson, josta hän suorittaa ensin kolme kuukautta LANUssa neljä päivää viikossa ja Savon koulutuskuntayhtymällä (Sakky) päivän viikossa. Sen jälkeen hän työskentelee kuuden kuukauden ajan LANUssa kolme päivää, vastaanoton tiimissä päivän ja opiskeluterveydenhuollossa päivän viikossa. Hän työskentelee sekä lasten että nuorten tiimeissä.

Pitkäsen selvityksen mukaan myös ostopalvelujen jatkoista neuvotellaan. Nuorten tiimin asiakkaille haetaan lääkäreitä tällä hetkellä opiskelijoiden osalta opiskeluterveydenhuollosta ja koululaisten osalta sote-keskusten tiimilääkäreistä. Nuorten tiimin erikoislääkärin työpanosta käytetään ensisijaisesti niiden asiakkaiden osalla, joilla on tarvetta saada esim. erikoislääkärin lausunto tai vaativissa tilanteissa sekä lääkitysasioissa.

Aluehallintoviraston arvio ja johtopäätökset

Lasten tiimin lääkärin työpanoksen tarve on arvioitu katettavan lääkärin 40–60 %:n työajalla. Nuorten tiimissä tarvitaan kahden kokoaikaisen lääkärin työpanosta. Lasten tiimin osalta aluehallintovirasto toteaa, että selvitysten mukaan minimitavoite täyttyy (45 %). Sen sijaan nuorten tiimin asiakkaille haetaan lääkäriä osa-aikaisen virkalääkärin lisäksi opiskelijoiden osalta opiskeluterveydenhuollosta ja koululaisten osalta sote-keskusten tiimilääkäreistä. Nuorten tiimin arvioidusta lääkäripalveluista täyttyy n. 60 %.

Aluehallintovirasto katsoo, että lääkäripalveluiden vajaus aiheuttaa potilasturvallisuusriskin nuorten hoidossa. Aluehallintovirasto jatkaa palveluiden saatavuuden ja potilasturvallisuuden seurantaa edellä kuvatulla tavalla v. 2024.

Asia 5 Haitta- ja vaaratapa-ilmoitukset ja niiden käsittely

Hedmanin 12.10.2023 päivämäärän lausunnon mukaan palveluyksikköjohtaja Tannisen lausunnon liitteenä on 17 kpl vuoden 2023 alun jälkeen tehtyä LANU-tiimejä koskevaa Haipro-ilmoitusta. Asiakaspalautteita tai muistutuksia ei Hedmanin mukaan ole.

Aluehallintovirasto toteaa, että haitta- ja vaaratapa-ilmoituksissa tulee esille useita kohtalaista haittaa aiheuttaneita tapahtumia.

Ilmoitukset koskevat

- riittämättömiä lääkäripalveluita
- hoidon pitkittymistä lääkäripalveluiden puuttumisen vuoksi
- lääkehoidon toteuttamista (lääkemääräyksen saamisen ongelmat, lääkehoidon lopettamisen ongelmat, lääkehaittojen arvioinnit, lääkelistan tarkistaminen potilastietojärjestelmän vaihduttua, lääkehoidon kokonaisvastuu)
- lääkärinlausuntojen myöhästymistä (tarvittavat etuuslausunnot Kansaneläkelaitokselle (KELA) esim. psykoterapiakuntoutusta ja nuoren kuntoutusrahaa varten)
- käyntikirjausten puuttumista

- lähetteiden laatimisen myöhästymistä/laiminlyömistä
- lääkäreiden perehdytyksen puutteet (mukaan lukien lääkäreiden tietojärjestelmään perehdyttämisen puutteet)
- tiedonkulun katkeamista hoitoon osallistuvien tahojen välillä, taustalla inhimilliset erehdykset, tietojärjestelmän muutokset ja organisaatioiden väliset salaukset
- Vuoden 2023 alussa ei ollut tiedossa allekirjoittajaa hoitoon liittyville ostopalveluhakemuksille
- lähetteiden käsittelyn ongelmia, lähetteen "katoamista"
- suoraan osastojaksolta LANUun siirtyneen vakavasti itsetuhoisen nuoren hoito ilman riittävää lääkärin tukea
- LANU-tiimien potilaiden lääkäripalvelujen tuottamisen jakautumista opiskelijaterveydenhuollon lääkäreiden, sote-keskusten terveyskeskuslääkäreiden, tiimien nimettyjen ostopalvelu- tai suoralla sopimuksella palkattujen osa-aikaisten lääkäreiden välillä ja
- em. ongelmien vaikutuksia potilasturvallisuuden toteutumiseen ja tiimien muun henkilökunnan jaksamiseen ja kuormittumiseen. Haitta- ja vaaratapahtumailmoitusten mukaan työntekijöiden työkuorma ja vastuu ovat kasvaneet sekä asiakkaiden hoidon tarpeeseen vastaaminen on vaikeutunut ja viivästynyt.

Aluehallintoviraston arvio ja johtopäätökset

Aluehallintovirasto katsoo, että lapsen ja nuoren hoitovastuuta kantava lääkärin puute nuorten mielenterveyspalveluissa ja vastaavan lääkärin puute tulee esille haitta- ja vaaratapahtumailmoituksissa suurimpana ongelmia aiheuttavana tekijänä potilaan hoidossa ja potilasturvallisuudessa. Lääkäripalvelun puutteet aiheuttavat ongelmia hoidossa olevien nuorten lääkehoidon suunnittelussa, ajan tasalle saattamisessa, lääkityksen määräämisessä ja lääkehoidon seurannassa. Lääkäripalvelujen etsimisestä aiheutui myös paljon työtä henkilökunnalle ja potilaiden vanhemmille.

LANU-toiminnan lääkäripalveluiden riittämättömyyteen ja hoitavan lääkärin puuttumiseen liittyviä haitta- ja vaaratapahtumailmoituksia (Haipro) on tullut paljon. Aluehallintovirasto toteaa, että Haipro-

ilmoituksia on tullut myös hoidon porrastukseen liittyen, kun vaikeahoitoisiksi arvioitujen potilaiden lähetteitä palautetaan erikoissairaanhoidosta.

Aluehallintovirasto toteaa, että potilasturvallisuuden seuranta jatkuu aluehallintovirastossa edellä kuvatulla tavalla v. 2024.

Asia 6 Toimenpiteet potilasturvallisuuden parantamiseksi LANU-tiimeissä

Palveluyksikköjohtaja Tannisen 12.10.2023 antamassa selvityksessä kuvataan toimenpiteitä potilasturvallisuuden parantamiseksi lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen LANU-tiimeissä.

Kehittämistoimenpiteenä Tanninen tuo esille etänä toteutetun konsultaatiokäytännön, jossa nuorisopsykiatri Tarja Koskinen KYSistä mahdollistaa konsultaatiota 2–4 kertaa kuukaudessa vähintään 1,5 h kerrallaan. Seuraavat konsultaatiopäivät on sovittu 2.10., 1.11., 21.11. sekä 5.12.2023. Paikalle voi tulla koko LANUn hoitohenkilöstö.

Toisena kehittämistoimenpiteenä Tanninen tuo esille lääkäreiden kirjaamiseen ja potilastietojärjestelmän hallintaan liittyvän toiminnan. Kaikki lääkärit osaavat Pegasos-tietojärjestelmän käytön ja osaavat kirjata toimintaohjeiden mukaisesti. Yksilöllisiä eroavaisuuksia on lääkäreiden osalta ollut havaittavissa, mutta kehittämiskohtiin on puututtu hyödyntämällä osastosihteeripalvelua. Lääkäreiden etätyöstä Tanninen toteaa, että ostopalvelulääkärit ovat työskennelleet vain lähityössä LANUssa. Nuorisopsykiatriaan erikoistuva lääkäri on työskennellyt etänä korkeintaan yhden päivän kuukaudessa. LANUssa on tiivistetty ja kehitetty yhteistyötä yhdessä erikoissairaanhoidon kanssa, videovälitteinen tapaaminen oli 5.9.2023.

Aluehallintoviraston arviointi ja johtopäätökset

Saadun selvityksen lääkäreiden tietojärjestelmän käytön osaamisen varmistamiseen on panostettu. Etätyön osuus on nyt pieni, ja ostopalvelulääkärit toimivat vain lähityössä. Yhteistyötä erikoissairaanhoidon kanssa on tiivistetty. Aluehallintovirasto arvioi, että edellä esitetyt toimenpiteet ovat välttämättömiä, mutta eivät

riittäviä potilasturvallisuuden parantamiseksi. Aluehallintovirasto toteaa, että ensisijaista potilasturvallisuuden parantamiseksi on lääkäriresurssin saaminen potilaiden tarpeen edellyttämälle tasolle. LANU-tiimien potilaiden lääkäripalvelut ovat riittämättömiä ja liitteinä olevien haitta- ja vaaratapahtumailmoitusten mukaan lääkäripalveluiden vähäisyys ja hoitavan lääkärin puute sekä puutteet ostopalvelulääkäreiden toiminnassa ovat vaarantaneet useasti potilasturvallisuutta ja hoidon laatua LANU-tiimeissä.

Aluehallintovirasto toteaa, että lääkäripalveluiden riittävyyden ja potilasturvallisuuden toteutumisen seuranta jatkuu aluehallintovirastossa edellä kuvatulla tavalla v. 2024.

Sovelletut oikeusohjeet

Liite

Muutoksenhaku

Tämä päätös ei sisällä sellaista ratkaisua, johon oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 6 §:n 1 momentin perusteella voisi hakea valittamalla muutosta.

Aluehallintoviraston antamaan huomautukseen ei voi hakea muutosta Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä annetun lain (612/2021) 47 §:n 2 momentin perusteella.

Hyväksyminen

Ylitarkastaja

Taija Liukkonen

Aluehallintoylilääkäri

Marja Kuronen

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti viimeiseltä sivulta ilmenevin tavoin.

Lisätiedot

Lisätietoja antaa tarvittaessa aluehallintoylilääkäri Marja Kuronen, puhelin 029 501 6000 (vaihde).

Jakelu ja suoritemaksu

Pohjois-Savon hyvinvointialue, johtajaylilääkäri Antti Hedman, jota pyydetään toimittamaan ratkaisu selvityksiä antaneille

Päätös on maksuton.

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

Postiosoite: PL 2, 13035 AVI

Puhelinvaihde: 0295 016 000

kirjaamo.ita@avi.fi | <http://www.avi.fi/>

Liite: Sovelletut oikeusohjeet

Lapsilla on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 24 artiklan mukaisesti oikeus parhaaseen mahdolliseen terveyden- ja sairaanhoitoon. Lisäksi lapsilla on mainitun sopimuksen 3 artiklan mukaisesti oikeus siihen, että esimerkiksi hallintoviranomaiset ja lainsäädäntöelimet ottavat ratkaisuihmissaan oma-aloitteisesti huomioon lasten edun.

Suomen perustuslain (731/1999) 6 §:n 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä. Säännös sallii niin sanotun lasten positiivisen erityiskohtelun. Lasten suosiminen ei siten loukkaa muiden oikeutta yhdenvertaiseen kohteluun. (HE 309/1993 vp s. 45).

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (potilaslaki 785/1992) 3 § 1 momentin mukaan jokaisella Suomessa pysyvästi asuvalla henkilöllä on oikeus ilman syrjintää hänen terveydentilansa edellyttämään terveyden- ja sairaanhoitoon niiden voimavarojen rajoissa, jotka kulloinkin ovat terveydenhuollon käytettävissä. Suomessa tilapäisesti oleskelevien henkilöiden oikeudesta hoitoon sovelletaan, mitä siitä erikseen säädetään tai valtioiden välillä vastavuoroisesti sovitaan. Hyvinvointialueen ja valtion velvollisuudesta järjestää terveydenhuollon palveluja sovelletaan lisäksi, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa, terveydenhuoltolaissa (1326/2010), tartuntatautilaissa (1227/2016), mielenterveyslaissa (1116/1990), Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetussa laissa sekä terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa säädetään.

Saman pykälän 2 momentin mukaan potilaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon. Hänen hoitonsa on järjestettävä ja häntä on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja hänen yksityisyyttään kunnioitetaan.

Potilaslain 4 §:n mukaan potilaalle on ilmoitettava hoitoon pääsyn ajankohta. Jos ilmoitettu ajankohta muuttuu, on uusi ajankohta ja muutoksen syy ilmoitettava potilaalle välittömästi. Hoitoon pääsystä ja hoidon järjestämisestä säädetään erikseen.

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 51 § 1 momentin mukaan hyvinvointialueen on järjestettävä toimintansa siten, että potilas voi saada arkipäivisin virka-aikana saman päivän aikana yhteyden terveystieteeseen tai muuhun perusterveydenhuollon toimintayksikköön ja saada yksilöllisen arvion tutkimustensa tai hoitonsa tarpeesta ja kiireellisyydestä sekä siitä, minkä terveydenhuollon ammattihenkilön tekemiä tutkimuksia tai antamaa hoitoa potilas tarvitsee.

Terveydenhuoltolain 51 a § 1 momentin mukaan edellä 51 §:ssä tarkoitettu arvio lääketieteellisesti tarpeelliseksi todetun perusterveydenhuollon kiireettömän sairaanhoidon ensimmäinen hoitotapahtuma on järjestettävä arviointia seuraavien 14 vuorokauden aikana, jos potilaan hoitoon hakeutumisen syynä on sairastuminen, vamma, pitkäaikaissairauden vaikeutuminen, uusien oireiden esilletulo tai toimintakyvyn aleneminen, ja hoito kuuluu yleislääketieteen alaan. Hoidon antajan tulee olla laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö.

Saman pykälän 2 momentin mukaan, jos potilas on 51 §:ssä tarkoitettujen arviointien perusteella ohjattu muun laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön kuin lääkärin vastaanotolle, ja ammattihenkilö toteaa, että potilas tarvitsee 1 momentissa tarkoitettujen terveysongelman hoitoon lääkärin tekemän tutkimuksen tai hoidon, pääsy lääkärin vastaanotolle on järjestettävä ammattihenkilön vastaanottoa seuraavien seitsemän vuorokauden aikana.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021, järjestämislaki) 4 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialueen on suunniteltava ja toteutettava sosiaali- ja terveydenhuolto sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisena kuin asiakkaiden tarve

edellyttää. Asiakkaan yksilöllisestä palvelutarpeen ja hoidon tarpeen arvioinnista säädetään erikseen. Palvelut on toteutettava yhdenvertaisesti, yhteen sovitettuina palvelukokonaisuuksina sekä hyvinvointialueen väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita. Palveluja voidaan koota hyvinvointialueen alueella suurempiin kokonaisuuksiin silloin, kun palvelujen saatavuus ja laadun turvaaminen edellyttävät erityisosaamista tai kalliita investointeja tai kun palvelujen tarkoituksenmukainen, kustannusvaikuttava ja tehokas toteuttaminen edellyttävät sitä. Palvelujen kokoamisesta suurempiin kokonaisuuksiin valtakunnallisesti ja hyvinvointialueiden välisen sopimuksen perusteella säädetään 9, 36 ja 39 §:ssä.

Saman pykälän 2 momentin mukaan hyvinvointialueen on turvattava järjestämismvastuullaan olevien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen esteettömyys ja saavutettavuus.

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 27 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialueen on järjestettävä alueensa asukkaiden mielenterveyden hoito, johon kuuluu: 1) terveydenhuollon palveluihin sisältyvä mielenterveyttä suojaaviin ja sitä vaarantaviin tekijöihin liittyvä ohjaus ja neuvonta sekä tarpeenmukainen yksilön, perheen ja muiden läheisten psykososiaalinen tuki ja sen yhteensovittaminen; 2) mielenterveyden häiriöiden ehkäiseminen, tutkimus, hoito ja lääkinnällinen kuntoutus monimuotoisina palveluina.

Saman pykälän 2 momentin mukaan mielenterveyden hoitoa saavalle potilaalle on turvattava hänen tarvitsemansa terveyden- ja sairaanhoidon kokonaisuus. Mielenterveyden hoitoa on toteutettava myös perusterveydenhuollon ja erikoissairanhoidon yhteistyönä. Potilaan siirtyessä terveydenhuollon toimintayksiköstä toiseen tai sosiaalihuollon laitos- tai asumispalveluihin on turvattava tarpeenmukaisen hoidon jatkuvuus.

Saman pykälän 3 momentin mukaan mielenterveyden hoito on suunniteltava ja toteutettava siten, että se muodostaa toimivan kokonaisuuden muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa sekä

hyvinvointialueella ja kunnissa tehtävän mielenterveyden edistämisen kanssa.

Terveydenhuoltolain 57 §:n 1 momentin mukaan terveydenhuollon toimintayksikössä on oltava vastaava lääkäri. Vastaavan lääkärin on johdettava ja valvottava toimintayksikön terveyden- ja sairaanhoitoa.

Saman pykälän 2 momentin mukaan potilaan sairaanhoidon aloittamisesta ja lopettamisesta sekä potilaan siirtämisestä toiseen toimintayksikköön päättää vastaava lääkäri tai hänen antamiensa ohjeiden mukaan muu laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö.

Saman pykälän 3 momentin mukaan hyvinvointialueella on oltava tarpeenmukainen henkilöstö terveydenhuollon toimintayksikölle kuuluvia julkista valtaa sisältäviä tehtäviä varten. Henkilön, jonka tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttäminen, on oltava virkasuhteessa hyvinvointialueeseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 12 §:ssä säädetään edellytyksistä hankkia palveluja yksityiseltä palveluntuottajalta.

Sosiaali- ja terveysministeriön potilasasiakirjoista antaman asetuksen (94/2022) 3 §:n mukaan potilasasiakirjat tulee laatia ja säilyttää sellaisia välineitä ja menetelmiä käyttäen, että asiakirjoihin sisältyvien tietojen eheys ja käytettävyys voidaan turvata tietojen säilytysaikana.

Saman asetuksen 8 §:n 1 momentin mukaan potilasasiakirjamerkinnot tulee tehdä viivytyksettä. Merkinnot tulee tehdä viimeistään viiden vuorokauden kuluessa siitä, kun potilas poistuu vastaanotolta taikka palvelutapahtuma muutoin päättyy.

Saman pykälän 2 momentin mukaan lähetteet tulee laatia ja toimittaa jatkohoitopaikkaan viipymättä. Lähetete tulee myös kiireettömässä tapauksessa lähettää jatkohoitopaikkaan viiden vuorokauden kuluessa siitä, kun sen tekemisen tarve on todettu.

Saman pykälän 3 momentin mukaan yhteenveto potilaalle annetusta hoidosta jatkohoito-ohjeineen tulee toimittaa potilaalle sekä jatkohoitopaikkaan tai muuhun paikkaan, josta on potilaan kanssa sovittu, potilaan suostumuksen mukaisesti ja viipymättä. Yhteenveto tulee myös kiireettömässä tapauksessa lähettää viiden vuorokauden kuluessa hoidon päättymisestä

Järjestämislain 42 §:n 2 momentin mukaan aluehallintovirasto valvoo toimialueellaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen lainmukaisuutta ja antaa valvontaan liittyvää ohjausta.

Tämä asiakirja ISAVI/2189/2023 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ISAVI/2189/2023 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Kuronen Marja 12.12.2023 09:46

Ratkaisija Liukkonen Taija 12.12.2023 09:47